

Spreken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

C. DEVOS
D. VERLET
H. REYNAERT

ABSTRACT

It is often suggested that the nationalization of local elections has increased. As a result, a hypothesis could be that the mutual differences between policy programs of local divisions of the same national party decrease. In this contribution, we focus on the local election of October 8th 2006 in order to analyse these mutual differences. The aim of this contribution is to measure the homogeneity or heterogeneity of the policy positions of the local divisions of national political parties, on a range of substantive issues on which they have the freedom to differ. Therefore, we compare the opinions of local party agents within the different party families. We use the results of a survey among the representatives of the local departments of the different political parties in the run-up to the local elections. Our research shows that, regarding to the selected questions, in general the local divisions speak with one voice. Our analysis does not indicate that there is a large mixture of visions between divisions of the same national party. Besides, this analysis shows that in general, the size of the municipality can seldom be used in indicating the relative disagreement within political families. This level of agreement is the largest within the green party and the smallest within the liberal family. Those are also the two parties of which the local agents say that the influence of supra-local party levels is small, compared to representatives of other political families.

1. Inleiding

De gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 waren de eerste die onder Vlaams gesternte plaatsvonden. Volgens nogal wat commentaren waren die verkiezingen vooral van belang omdat ze gezien werden als het startschot voor de federale verkiezingen van 10 juni 2007. Het roept het beeld op van de lokale politiek als afgeleide van de nationale politiek. Nu de verkiezingspollen uit de lucht gewassen zijn, kunnen we nagaan of dat beeld enigszins aan de werkelijkheid beantwoordt.

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

Het nationale belang van gemeenteraadsverkiezingen is onmiskenbaar. De nationale interpretaties van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen zijn dan wel geen eenvoudige oefening, ze vormen een belangrijk politiek instrument.¹ Ondanks hun plaatselijk karakter hebben gemeenteraadsverkiezingen vrijwel steeds een impact op de bovenlokale politieke machtsverhoudingen, al was het maar door de beeldvorming over of perceptie van winnaars en verliezers. Er wordt vaak geopperd dat de nationalisering van de gemeenteraadsverkiezingen alsmaar toenam. Ondanks het feit dat het belang van de lokale lijsten die de verkiezingen een plaatselijk tintje geven niet mag worden onderschat, zouden vooral nationale partijen en kopstukken met hun programmapunten het lokale erf inkleuren. Ackaert merkt terecht op dat de discussie naar de mate van nationalisering van de lokale politiek nog altijd niet afgerond is. Veel hangt immers af van de meetinstrumenten waarmee de verhouding lokale – nationale politiek wordt afgewogen.² Op basis van het bestaande onderzoek dat o.a. door Ackaert, Buelens, Deschouwer en Dewachter werd verricht, kunnen we besluiten dat er maar één indicator is die wijst op een zekere nationalisering van de gemeentepolitiek nl. de aanwezigheid van de lokale afdelingen van de nationale partijen. De andere gebruikte indicatoren (ideologie en beleid, partijstructuren, coalitievorming, verschillen tussen de verkiezingsuitslagen) wijzen op duidelijke verschillen tussen de lokale en nationale verkiezingsstrijd. Ackaert stelt dan ook dat de gemeentepolitiek vooral een aangelegenheid voor de gemeentenaren lijkt te zijn.³

Het al dan niet gelijklopen van de lokale verkiezingen enerzijds en de federale of regionale verkiezingen anderzijds kan m.a.w. op verschillende punten onderzocht worden. Elders in dit themanummer wordt ingegaan op de vraag in welke mate de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen beschouwd kunnen worden als gevolgen van gemeentelijk of van genationaliseerd stemgedrag. In dit artikel zoeken we een antwoord op de vraag of de lokale afdelingen van de Vlaam-

1. ACKAERT, J., REYNAERT, H., VALCKE, T., Assepoester en het schoentje? Winnaars en verliezers bij de verkiezingen van 8 oktober. In: Samenleving en Politiek, 2006, nummer 9, pp. 4-13.
2. ACKAERT, J., Politiek in mijn gemeente. Leuven, 2006, pp. 105-113.
3. Zie o.a.: BUELENS, J., DESCHOUWER, K., (red), De Dorpsstraat is de Wetstraat niet. Een onderzoek naar de opvattingen van plaatselijke woordvoerders van nationale partijen. Brussel, 1996. DESCHOUWER, K., Nationalisering van gemeenteraadsverkiezingen in België: trends en tegenstrijdigheden. Paper voor het Politicologenetmaal 2006. DEWACHTER, W., De politieke zeggingskracht van de gemeenteraadsverkiezingen. Antwerpen, Utrecht, 1970. ACKAERT, J., De nationalisatie van de gemeentepolitiek. Een onderzoek naar de verwevenheid tussen nationale politiek en gemeentepolitiek op het niveau van de politieke mandatarissen. In: Les Elections Communales et leur impact sur la Politique belge (1890-1970). De gemeenteraadsverkiezingen en hun impact op de Belgische Politiek (1890-1970). Crédit Communal/Gemeentekrediet, Historische Uitgaven, reeks in-8°, nr.87, 1994. CLAEYS-VAN HAEGENDOREN, M., DE BAKKER, B., De invloed van de gemeenteraadsverkiezingen op de nationale politieke machtskonstellatie. In: Res Publica, 1970, nr.3. LECLERCQ, J., LENTZEN, E., Comparaison entre les scrutins communaux et législatifs 1976-1988. In: Courrier hebdomadaire du CRISP, 1989, nr. 1235. VAN DE PUT, G., Verschuivingen in de partijkeuze. Een vergelijking van de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen 1964 en de parlementaire verkiezingen 1965. In: Res Publica, 1970, 12.

Spreeken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

se partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 uit één mond spraken. Deschouwer kwam in hoger vermeld werk voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 tot de conclusie dat er niet echt sprake was van een nationalisering van de lokale beleidsprogramma's. Geldt die conclusie voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 nog steeds?

2. Data, methode en opzet

Het doel van deze bijdrage is na te gaan in welke mate er homo- of heterogeniteit is in de standpunten die door de lokale afdelingen van eenzelfde nationale politieke partij worden ingenomen over een reeks inhoudelijke vraagstukken. We vergelijken meningen van lokale partijverantwoordelijken om een uitspraak te doen over de mate van interne (on)eensgezindheid over enkele inhoudelijke standpunten binnen partijen die met een nationaal lijstnummer deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006. We delen die lokale afdelingen op in verschillende categorieën van grootte van de gemeente waarin ze actief zijn. Om deze grootte van de 308 Vlaamse gemeenten hierna als variabele te hanteren gebruiken we het aantal raadsleden in de gemeenteraad als criterium voor de opdeling in verschillende categorieën: gemeenten tot -21 raadsleden (minder dan 12.000 inwoners), van 23 tot 25 raadsleden (van 12.000 tot 19.999), van 27 tot 35 raadsleden (van 20.000 tot 49.999) en met meer dan 37 raadsleden (vanaf 50.000). Deze indeling is gebaseerd op bevolkingcijfers. We veronderstellen immers dat er tussen lokale programma's van één partij inhoudelijke verschillen zijn die afhankelijk zijn van de grootte van de gemeente.

Tabel 3. Overzicht van het aantal respondenten naar gemeentegrootte en partij.

	CD&V	Groen!	SPa	N-Va	Spirit	VLD	andere	Totaal
t.e.m. 21	41	22	50	11	9	37	18	188
23-25	31	25	38	16	12	33	10	165
27-35	24	28	23	22	13	22	16	148
37+	4	7	4	9	9	9	2	44
	100	82	115	58	43	101	46	545

In tabel 3 geven we een overzicht van het aantal waarnemingen per grootte van de gemeente. Deze gegevens worden ook opgesplitst naargelang van de partij die de respondenten vertegenwoordigen. In het onderzoek deden binnen de groep kleinste gemeenten vertegenwoordigers mee uit 104 gemeenten. In de categorie 23-25 vinden we respondenten uit 79 gemeenten, de categorie 27-35 raadsleden omvat vertegenwoordigers uit 66 gemeenten. In de laatste categorie vinden we lokale partijvertegenwoordigers uit alle 12 gemeenten met meer dan 35 raadsle-

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

den. Van alle 308 Vlaamse gemeenten zijn er 130 met minder dan 23 raadsleden, 94 gemeenten met 23 of 25 raadsleden, 72 met 27 tot 35 raadsleden en 12 steden met meer dan 35 raadsleden. Kortom, in de data vinden we de resultaten van vertegenwoordigers van 261 van de 308 Vlaamse gemeenten. Tabel 3 leert dat de verdeling over de verschillende partijen vrij evenwichtig is.

In deze bijdrage gaat het zoals gesteld niet om een vergelijking van standpunten van de lokale afdelingen van verschillende nationale partijen binnen dezelfde gemeenten, enkel om de vergelijking van standpunten van lokale afdelingen van dezelfde nationale partijen in verschillende gemeenten. We onderzoeken m.a.w. niet wat de verschillen zijn tussen SP.a, CD&V, VLD, spirit, Groen! en N-VA in resp. Gent, Blankenberge, enz., wel of er en wat de verschillen zijn tussen de afdelingen van de SP.a van Gent, Blankenberge, enz.

De vergelijking tussen de standpunten van verschillende lokale partijafdelingen binnen dezelfde gemeente is uiteraard al even interessant maar niet het onderwerp van deze bijdrage. Deze analyse wordt wel gehinderd door het feit dat in heel veel gemeenten slechts weinig lokale afdelingen van verschillende nationale partijen actief zijn of een antwoord instuurden. Ter illustratie: uit geen enkele gemeente kwamen ingevulde vragenlijsten terug van de vertegenwoordigers van de zes weerhouden nationale partijen. Slechts voor 3 gemeenten zijn antwoorden van vertegenwoordigers uit vijf verschillende politieke partijen voorhanden, voor 16 gemeenten komen vertegenwoordigers van vier verschillende partijen aan het woord. Kortom, voor een vergelijking tussen partijen binnen een gemeente zijn er te weinig bruikbare cases. Deze analyse is niettemin interessant om aan te geven of de verschillen tussen de lokale afdelingen van eenzelfde partij in verschillende gemeenten groter of kleiner zijn dan de verschillen tussen de lokale afdelingen van verschillende partijen in eenzelfde gemeente. Dergelijke analyse laat toe om bijv. een antwoord te geven op de vraag of de inhoudelijke verschillen tussen bijv. de CD&V van Brugge, Leuven en Hasselt gelijk, groter of kleiner zijn dan die tussen de CD&V, SP.a, VLD, Groen!, N-VA in Brugge, in Leuven en in Hasselt. Deze antwoorden laten bijv. toe om te oordelen of de CD&V van Brugge meer op de SP.a van Brugge lijkt dan wel op de CD&V van Hasselt.

We gebruiken voor deze analyse de resultaten van de bevraging van de verantwoordelijken van de lokale afdelingen van de verschillende politieke partijen die in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen op 8 oktober 2006 georganiseerd werd. Deze bevraging gebeurde in het kader van een interuniversitaire samenwerking tussen onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel, de Universit  Catholique de Louvain, de Universiteit Antwerpen, de Universiteit Gent, de Universiteit Hasselt, de Universit  de Liège en de Universit  du Luxembourg. Doel van dit onderzoek was om een beeld te schetsen van de lokale afdelingen in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2006.⁴

4. Dit onderzoek werd al eerder uitgevoerd en leidde bijv. tot de publicatie van BUELENS, J., DESCHOUWER, K. (red), o.c., Brussel, 1996.

Spreeken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

In deze bijdrage gebruiken we enkel de Vlaamse data van de bevraging. De vragenlijst werd in juni-juli 2006 verstuurd naar alle lokale vertegenwoordigers van CD&V, Groen!, SP.a, Vlaams Belang, N-VA, Spirit, en VLD. De globale respons bedraagt 34,8%. Aangezien slechts 12,8% van de lokale Vlaams Belang-afdelingen aan het onderzoek deelnam, wordt deze partij niet in onze analyse opgenomen.

In de vragenlijst werden de lokale partijverantwoordelijken⁵ over een ruime waaier onderwerpen (o.a. lijst- en coalitievorming, hun activiteiten en communicatie met leden, ...) bevraagd. Voor deze bijdrage maakten we hieruit een beperkte selectie. Welke vragen en antwoorden werden opgenomen?

We selecteerden die vragen die handelen over inhoudelijke kwesties waarover de lokale afdelingen een autonome beslissingsmacht hebben. Zo worden vragen over bijvoorbeeld de activiteiten, het aantal leden of mandatarissen niet opgenomen, omdat die geen opinie betreffen over een inhoudelijke kwestie waarover de afdeling autonoom kan beslissen. Ook vragen over bijvoorbeeld het gemeentelijk stemrecht voor migranten werden niet geselecteerd omdat de lokale afdelingen daar geen eigen beslissingen kunnen over nemen. Vragen over coalitiesgesprekken werden niet opgenomen omdat ze niet relevant zijn voor het analyseren van inhoudelijke verschillen of gelijkenissen tussen de afdelingen van eenzelfde nationale partij. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor vragen over de mate waarin het lokale resultaat bepaald zal worden door de nationale positie en het nationale imago van de partij of over de prestaties van de bestuursmeerderheid in de eigen gemeente tijdens de voorbije legislatuur.

Voor deze bijdrage gebruiken we vragen die betrekking hebben op het hanteren van streefcijfers bij de lijstsamenstelling, op het belang van thema's bij het opstellen van het programma, op de inhoudelijke verwantschap met andere partijen en op de houding tegenover een aantal maatregelen ter versterking van de lokale democratie.

De eerste groep vragen heeft betrekking op het gebruik van streefcijfers en quota om de vertegenwoordiging van verschillende groepen te waarborgen. Voor de vertegenwoordiging van vrouwen op de kandidatenlijsten bestaan wettelijk opgelegde bindende quota. Voor andere groepen, zoals jongeren, kandidaten van niet-Belgische origine en ouderen, bestaan die niet. Partijen kunnen hierover wel hun eigen politiek voeren, tot eigen criteria beslissen die al of niet intern afdwingbaar zijn. In de enquête werd nagegaan of de lokale afdelingen voor die groepen losse streefcijfers of zelfs bindende quota hanteerden.

Uit de antwoorden blijken er tussen partijen duidelijke verschillen te bestaan m.b.t. het gebruik van streefcijfers en quota. Zoals uit de analyse zal blijken zijn er, globaal genomen, weinig verschillen naargelang van de grootte van de gemeente. Niettemin zien we dat, over de partijgrenzen heen, er in de grotere ste-

5. Vaak zijn dat de lokale voorzitters, maar soms ook de secretaris of anderen die in de lokale afdeling verantwoordelijkheid dragen.

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

den meer gebruik gemaakt wordt van losse streefcijfers voor kandidaten van niet-Belgische origine.

Een tweede groep variabelen heeft betrekking op het belang dat de lokale partijafdelingen hechten aan twintig beleidsthema's. Deze thema's zijn: ruimtelijke ordening, cultuur, sociale zaken, taalgebruik, belastingen, het samenleven van verschillende culturen, onderwijs, godsdienst/levensbeschouwing, leefmilieu, ontwikkelingssamenwerking, participatie en inspraak van burgers, handel en economie, criminaliteit, politiek met propere handen, werkgelegenheid, verkeersveiligheid, mobiliteit, vergrijzing, steun aan lokaal verenigingsleven en sport. Het belang dat de lokale partijverantwoordelijken aan deze thema's hechten wordt uitgedrukt in een score van 1 (zeer onbelangrijk) tot 4 (zeer belangrijk). Via deze vraag kunnen we nagaan of er verschillen zijn in de mate waarin afdelingen van eenzelfde partij thema's al of niet (on)belangrijk vinden en of die eventuele verschillen afhangen van de grootte van de gemeente waarin ze actief zijn.

Uit de analyse blijkt dat er zeer uitgesproken verschillen bestaan in het belang dat afdelingen aan deze thema's hechten naargelang van de politieke partijen waartoe ze behoren. Met andere woorden, afdelingen van bijvoorbeeld CD&V en VLD verschillen terzake significant van elkaar. Maar er zijn ook duidelijke verschillen naargelang van de grootte van de gemeente, los van de partij waartoe die afdelingen behoren. Hoe groter de gemeente, hoe meer belang de afdelingen hechten aan taalgebruik, het samenleven van culturen, godsdienst, ontwikkelingssamenwerking, handel en economie, criminaliteit en sport.

In een meervoudige variantieanalyse hielden we zowel rekening met de partij als met de grootte van de gemeente om na te gaan welke factor het meest bepalend is voor het duiden van de verschillen in het belang dat lokale partijen aan de verschillende thema's hechten. Uit deze analyse komt naar voor dat voor bijna alle facetten de politieke familie een doorslaggevende rol speelt.⁶ Voor het taalgebruik, het samenleven van verschillende culturen, ontwikkelingssamenwerking, handel en economie en criminaliteit zien we ook een effect van gemeentegrootte.

De situering van de eigen lokale partijafdeling en van de nationale partij op een klassieke links-rechtsschaal, 0 (extreemlinks) tot 10 (extreemrechts), geeft de algemene ideologische positionering van de lokale partijafdelingen aan en vormt zodoende een indicator van gelijkenissen of verschillen in inhoudelijke stellingen. De analyse leert dat er inzake links-rechts positionering duidelijke verschillen bestaan naargelang van de partij waartoe de afdeling behoort terwijl er – over de partijgrenzen heen – geen noemenswaardige verschillen bestaan naargelang van de grootte van de gemeente waarin de afdelingen actief zijn.

6. Enkel wat betreft het belang dat men hecht aan onderwijs en politiek met propere handen zien we geen noemenswaardige verschillen naargelang van de partij die men vertegenwoordigt.

Spreeken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

Ook de vraag met welke andere partijen de afdelingsverantwoordelijken zich qua beleidsprogramma verwant voelen, met welke partijen ze het meest en het minst beleidsinhoudelijke verschillen en overeenkomsten zien, geeft een inhoudelijke positionering van de afdeling aan. Dat geldt evenzeer voor de vraag met welke partij ze in geen geval in een meerderheid zou stappen. Het spreekt voor zich dat de analyse hier duidelijke verschillen oplevert naargelang van de partij waartoe die afdelingen behoren. Daarnaast zien we dat er ook, los van de specifieke partijen, duidelijke verschillen zijn naargelang van de grootte van de gemeente waartoe de afdeling behoort.⁷

In de vragenlijst werd gespeeld – via een vijfpuntenschaal, van 1 (helemaal akkoord) tot 5 (helemaal niet akkoord) –⁸ naar de opvatting van lokale partijverantwoordelijken over de werking van de democratie (voorzitter van de gemeenteraad, verplichte rits bij de lijstopmaak, paritair schepencollege, burgemeester en de voorzitter van het OCMW/eerste schepen niet van hetzelfde geslacht, voorzitter van het OCMW moet lid zijn van het schepencollege en onverenigbaarheid van het mandaat van burgemeester met dat van federaal of regionaal parlementslid). Ook hier zijn duidelijke verschillen vast te stellen naargelang van de partij waartoe de afdelingen behoren, terwijl er op zich geen noemenswaardige verschillen zijn naargelang van de grootte van de gemeente, los van de partij, waarin die afdelingen actief zijn.

Zoals gesteld zullen we niet de houding of opvatting van alle afdelingen over alle thema's bespreken. We zijn immers enkel geïnteresseerd in de vraag of en in welke mate de lokale afdelingen uit één mond spreken. De weerhouden variabelen per partij werden geselecteerd op grond van ANOVA, enkelvoudige variantieanalyse. Deze statistische techniek laat toe om significante verschillen tussen de gemiddelden voor verschillende categorieën van een categorische variabele, zoals de partij waartoe de afdeling behoort, op te sporen. Met andere woorden, d.m.v. deze analysetechniek kunnen groeps-gemiddelden vergeleken worden. Eigen aan deze techniek is dat ze niet alleen rekening houdt met de verschillen tussen de groepen, maar ook rekening houdt met de verschillen binnen de groepen. Daarom maakt deze techniek het ons mogelijk om rekening te houden met de variantie binnen een bepaalde politieke familie. Door analyse van de standaardafwijkingen die horen bij het gemiddelde ontstaat zodoende een beeld van de mate van onenigheid binnen een bepaalde groep. Hoe groter deze standaardafwijking, hoe meer de meningen binnen deze groep verdeeld zijn.

Zoals aangegeven zijn we geïnteresseerd in de variantie binnen een bepaalde groep. Een belangrijke voorwaarde bij variantieanalyse is dat de varianties of standaardafwijkingen die gepaard gaan met de gemiddelden ongeveer gelijk moeten zijn. Als dat niet het geval is, dan is de eigenlijke variantieanalyse niet be-

7. Met uitzondering van de partij waarmee men in geen geval een meerderheid wil mee vormen, i.c. hoofdzakelijk het Vlaams Belang.
8. Daarnaast ook de categorie 'weet niet'. Deze kleine groep werd verder niet geanalyseerd.

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

trouwbaar. Het is over deze homogeniteit – of het gebrek eraan – dat deze bijdrage handelt. Ook voor de homogeniteit van de varianties is er een specifieke statistische test namelijk de Levene's test. Wanneer de Levene's test resulteert in een p-waarde kleiner dan 0,050 dan is er een probleem met de homogeniteit van de varianties. In de literatuur spreekt men in dat geval ook van heteroscedasticiteit. Het zijn precies deze gevallen die voor onze analyse interessant zijn. In het bijzonder geeft de analyse de thema's aan waarover er duidelijke verschillen zijn m.b.t. de eensgezindheid binnen de partijen.

Via deze techniek deelden we de thema's in onderstaande tabellen op. Voor die gevallen waarbij de varianties niet homogeen zijn, gaan we na binnen welke partijen er een hoge mate van eensgezindheid is, of net niet. Voor het al dan niet homogeen zijn van die varianties gebruiken we de resultaten van de Levene's test als criterium. In het geval dat er verschillen zijn in de mate waarin men het eens is over een bepaald item bekijken we welke partijen het beduidend meer en beduidend minder onderling eens zijn. Op die manier kijken we naar die aspecten waar vertegenwoordigers binnen een specifieke partij opmerkelijk meer of minder eensgezindheid aan de dag leggen in vergelijking met andere partijen. De resultaten van deze analyse worden per partij besproken. Op welke punten de partijen het, in vergelijking met de andere partijen, in hoge mate eens zijn, of net niet, blijkt uit de tabellen. Bij het ontbreken van die eensgezindheid, dus in het geval van uiteenlopende houdingen binnen één partij, gaan we ten slotte na in welke mate deze eventuele heterogeniteit toe te schrijven is aan de grootte van de gemeenten waarin de afdelingen actief zijn.

3. Nationale impact op lokale afdelingen van Vlaamse partijen

De invloed van nationale partijen op de lokale afdelingen kan op verschillende manieren gebeuren. Zo kan 'Brussel' bijv. punten voor het lokaal verkiezingsprogramma suggereren of vereisten stellen t.a.v. de lokale campagne of lijstvorming. Uit een bevraging van de Vlaamse partijhoofdkwartieren bleek dat de gemeenteraadsverkiezingen echt wel een lokaal gebeuren zijn.⁹ Nationale partijen tekenen enkele algemene krijtlijnen uit maar de lokale afdelingen beschikken over heel wat autonomie. Er is niet voorzien in een formele en systematische controle van lokale partijprogramma's. Als er inhoudelijke onverenigbaarheden aan het licht komen wordt er informeel overlegd.

De hogere bestuursniveaus van de partijen kunnen ook invloed proberen uit te oefenen op het vormen van lokale bestuursmeerderheden. Over dit laatste aspect werd in 2006 in een interuniversitair onderzoek aan lokale partijverantwoordelij-

9. Deze schriftelijke bevraging via email vond plaats in februari 2007. Alle partijen die in dit onderzoek aan bod komen werden bevraged, we ontvingen evenwel geen antwoord van Spirit.

Spreeken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

ken gevraagd welke invloed de provinciale of arrondissementele bestuursorganen uitoefenen op de keuze van een coalitiepartner in hun gemeente. Over de partijgrenzen heen stelt 44,7% van de lokale partijverantwoordelijken dat deze organen geen enkele invloed uitoefenen. Daarnaast zijn resp. 9,7% en 19,5% van oordeel dat deze invloed zeer zwak of zwak is. Slechts resp. 12,4% en 2,6% vinden dat deze invloed sterk of heel sterk is.¹⁰ We kunnen die antwoorden ook uitdrukken d.m.v. een schaalscore van 1 (geen enkele invloed) tot 5 (heel sterke invloed). Uit onze analyse blijkt een gemiddelde schaalscore van 2,08 met een standaardafwijking van 1,24. We kunnen dan ook besluiten dat m.b.t. de invloed van de hogere bestuursorganen op de keuze van de lokale coalitiepartner de autonomie van de lokale afdelingen hoog is.

Geldt dat voor alle partijen in gelijke mate? De gemiddelden per partij worden weergegeven in tabel 1. In deze tabel vinden we de laagste gemiddelde scores bij Groen! en de VLD, het hoogste gemiddelde bij Spirit. Met andere woorden, de invloed van de bovenlokale bestuursorganen is, volgens de betrokken lokale partijverantwoordelijken, het laagst bij Groen! en de VLD, het hoogst bij Spirit. Daarnaast zien we ook duidelijke verschillen in de standaardafwijkingen. Ze zijn het laagst bij Groen! en het hoogst bij de groep 'andere'¹¹ en Spirit. Deze standaardafwijkingen geven de mate van (on)eensgezindheid binnen een groep aan. Bij Groen! is er terzake meer eensgezindheid terwijl er bij Spirit meer onenigheid is over de invloed van de bovenlokale bestuursorganen. Dat er noemenswaardige verschillen zijn in deze eensgezindheid, kunnen we afleiden uit de significantie van de Levene's test (zie infra).¹²

Tabel 1. Invloed van de provinciale en arrondissementele bestuursorganen op de keuze van een coalitiepartner naargelang van de partij en de gemeentegrootte.

	n	gem.	st. afw.		n	gem.	st. afw.
CD&V	95	2,04	1,20	t.e.m. 21	170	1,90	1,10
Groen!	61	1,82	1,09	23-25	143	2,06	1,26
SPa	110	2,20	1,21	27-35	132	2,27	1,36
N-Va	56	2,13	1,22	37+	40	2,30	1,20
Spirit	37	2,41	1,44	Total	485	2,08	1,24
VLD	89	1,90	1,19				
Andere	38	2,34	1,49				
Totaal	486	2,08	1,24				

10. De resterende 11,1% van de respondenten antwoordde met "weet niet" of antwoordde niet op deze vraag.
11. In deze groep "andere" vinden we hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend, de kleine groep Vlaams Belang-vertegenwoordigers terug, naast enkele respondenten die zich voorstellen als vertegenwoordigers van een lokale lijst of een kartellijst.
12. Meer specifiek bedraagt de bijhorende p-waarde bij de Levene's test 0,005.

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

Tabel 2. Invloed van de provinciale en arrondissementale bestuursorganen op de keuze van een coalitiepartner naargelang de gemeentegrootte per partij.

	CD&V		Groen!		Spa		N-Va		Spirit		VLD	
	n	gem. st. atw.	n	gem. st. atw.	n	gem. st. atw.	n	gem. st. atw.	n	gem. st. atw.	n	gem. st. atw.
t.e.m. 21	39	2,13	16	1,69	49	2,04	10	2,30	8	1,75	32	1,53
23-25	28	2,04	17	1,47	36	2,22	15	2,27	11	2,27	27	2,04
27-35	24	2,08	23	2,00	21	2,43	21	2,14	10	2,80	21	2,00
37+	4	1,00	5	2,60	4	2,75	9	1,78	8	2,75	8	2,38
Totaal	95	2,04	61	1,82	110	2,20	55	2,15	37	2,41	88	1,88

Spreeken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

In welke mate zijn er verschillen naargelang van de grootte van de gemeente? Uit tabel 1 kunnen we afleiden dat, globaal genomen, de invloed van bovenlokale bestuursorganen toeneemt naarmate de gemeenten groter zijn. Daarnaast zien we ook dat de onenigheid het grootst is in de gemeenten met 27 tot 35 raadleden, terwijl in de kleine gemeenten de eensgezindheid het grootst is.

Wat met de verschillen binnen de politieke partijen? Zijn er significante verschillen naargelang van de grootte van de gemeente? Op het niveau van de verschillende partijen levert dat niet telkens dezelfde tendens op (zie tabel 2). Bij Groen!, SP.a, Spirit en de VLD zien we, zoals in de globale analyse, een toenemende invloed naargelang de gemeenten groter zijn. Bij CD&V en N-VA vinden we de omgekeerde tendens. Op het niveau van de verschillende partijen zijn deze verschillen echter niet statistisch significant. Niettemin zien we dat de uiteenlopende meningen van de partijverantwoordelijken van Spirit geduid kunnen worden door de grootte van hun gemeente.

Hieruit valt te leren dat de bovenlokale partijorganen globaal genomen weinig invloed proberen uit te oefenen op de vorming van de lokale bestuursmeerderheid.

Leidt die lokale autonomie ertoe dat de lokale afdelingen van nationale partijen ook verschillende standpunten innemen over een aantal inhoudelijke kwesties? Spreekt bijv. de CD&V in de verschillende Vlaamse gemeenten uit één mond of zijn er zoveel lokale CD&V's als gemeenten waar ze actief zijn?

4. Analyse per politieke partij

4.1 CD&V

CD&V

Eensgezindheid	Onenigheid
Belang van criminaliteit en sport.	Gebruik van streefcijfers voor jongere én oudere kandidaten.
Gebruik van streefcijfers voor kandidaten van niet-Belgische afkomst.	Belang van samenleven van verschillende culturen.
Links-rechtssituering van nationale partij.	Houding tegenover cumulverbod.

Uit de bevraging van de lokale partijverantwoordelijken van CD&V (N = 100) blijkt dat er binnen die partij een sterke eensgezindheid bestaat over het hanteren van streefcijfers voor kandidaten van niet-Belgische origine, terwijl de meningen duidelijker verdeeld zijn als het gaat om streefcijfers voor jongeren en ouderen. De CD&V-afdelingen maken wel veel gebruik van streefcijfers voor jongeren en ouderen, terwijl dat heel weinig gebeurt voor kandidaten van niet-Belgisch origine. De analyse leert tevens dat de afdelingen in de grotere gemeenten vaker gebruik maken van losse streefcijfers voor kandidaten van niet-Belgisch origine.

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

Voor het overige zijn de verschillen tussen de lokale CD&V-afdelingen naargelang van de grootte van de gemeente beperkt.

Aan welke thema's hechten de CD&V-afdelingen bij het opstellen van het verkiezingsprogramma belang? Onder de verschillende CD&V-afdelingen bestaat er een grote eensgezindheid over het belang van de thema's criminaliteit en sport, terwijl over het belang van het samenleven van culturen de meningen sterk uiteen liggen: onafgezien van de grootte van de gemeente hechten de CD&V-afdelingen veel belang aan steun aan het lokaal verenigingsleven en aan sport, terwijl ze relatief weinig belang hechten aan het samenleven van verschillende culturen. Uit de analyse van de CD&V-afdelingen leren we dat voor de meeste van de 20 thema's er geen noemenswaardige verschillen zijn naargelang van de grootte van de gemeente. Voor het belang dat men hecht aan ruimtelijke ordening, taalgebruik, het samenleven van verschillende culturen en criminaliteit zien we daarentegen wel noemenswaardige verschillen afhankelijk van de grootte van de gemeente. De CD&V hecht in de kleinere gemeenten (tot 25 raadsleden) significant meer aandacht aan ruimtelijke ordening dan haar partijgenoten in grotere gemeenten. Deze trend zien we ook bij de verantwoordelijken van de VLD en N-VA, terwijl we de omgekeerde trend zien bij Spirit, Groen! en SP.a.

Het belang dat CD&V-afdelingen hechten aan het taalgebruik, het samenleven van culturen en criminaliteit neemt gestaag toe naarmate de gemeenten groter worden. Dat geldt ook voor andere partijen. Het gaat hier m.a.w. over een trend die partij-overstijgend is. Deze thema's hangen samen met de omvang van de gemeente, eerder dan met de specifieke partijen die erin actief zijn.

Uit eerder onderzoek bleek dat parlementsleden en kiezers van de CD&V zich centrumrechts situeren op een klassieke links-rechtsschaal.¹³ Deze positionering vinden we ook bij de lokale partijverantwoordelijken. Globaal genomen situeren ze hun eigen afdeling (5,5) iets minder rechts dan de nationale partij (5,7). Over de situering van de nationale partij op deze schaal bestaat grote eensgezindheid onder de verantwoordelijken van de lokale afdelingen. Daarnaast stellen we ook een hoge correlatie vast tussen de situering van de eigen afdeling en de partij op nationaal vlak (0,531). Cruciaal echter is dat er geen noemenswaardige verschillen te vinden zijn in de situering van de CD&V op de links-rechtsschaal naargelang van de grootte van de gemeenten.

Met welke partij voelen de lokale partijverantwoordelijken zich het meest inhoudelijk verwant? De relatieve meerderheid verkiest de SP.a (41,9%), ongeveer een vierde verkiest de N-VA, bijna een vijfde opteert voor de VLD. Met welke partij voelen ze zich het minst inhoudelijk verwant? Van alle lokale CD&V-verantwoordelijken antwoordt 59% Vlaams Belang, 14,5% voelt zich het minst verwant met de VLD. 82,9% van de CD&V-verantwoordelijken wil in geen geval een meerder-

13. DEVOS, C., VAN LIEFFERINGE, H., VERLET, D., *Op het kruispunt van de politiek. Links en rechts in Vlaanderen*. Gent, Academia Press, 2006.

Spreken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

heid vormen met het Vlaams Belang. Hoewel er in de grotere gemeenten (+37 raadsleden) een meer uitgesproken voorkeur is voor de SP.a, is het globaal verband tussen de voorkeur voor een specifieke partij en de grootte van de gemeente niet statistisch significant.¹⁴

Globaal genomen is er binnen de CD&V minder eensgezindheid over de onverenigbaarheid tussen het burgemeesterschap en een parlementair mandaat. Over het algemeen zijn de CD&V'ers – zoals de VLD'ers – niet te vinden voor dit cumulverbod. Daarnaast vinden de lokale CD&V-verantwoordelijken het minder dan hun collega's van andere partijen een goede zaak dat de voorzitter van de gemeenteraad niet de burgemeester moet zijn. Tenslotte stellen we m.b.t. de verschillende stellingen i.v.m. veranderingen van de lokale democratie geen verschillen vast tussen de CD&V-afdelingen naargelang van de grootte van de gemeente.

4.2 Groen!

Groen!

Eensgezindheid	Onenigheid
Belang van ruimtelijke ordening, leefmilieu, ontwikkelingssamenwerking, participatie en inspraak, verkeersveiligheid en mobiliteit. Links-rechtssituering van eigen afdeling. Houding tegenover cumulverbod.	Belang van levensbeschouwing en sport. Gebruik van streefcijfers voor kandidaten van niet-Belgische afkomst.

De lokale Groen!-verantwoordelijken (N = 82) zijn het – net zoals bij de SP.a – onderling relatief minder eens over quota of streefcijfers voor kandidaten van niet-Belgisch origine dan de lokale afdelingen van andere partijen. Toch gebruiken, globaal genomen, de lokale verantwoordelijken van Groen! net zoals de SP.a vaak dergelijke streefcijfers. In 24% van de afdelingen is dit het geval. In de gemeenten met 23 of 25 raadsleden ligt dit gebruik hoger (40%), in de kleinste gemeenten het laagst (14%). Voor het overige zijn er geen noemenswaardige verschillen tussen de lokale Groen!-afdelingen m.b.t. het hanteren van quota en streefcijfers.

Ook over het belang van de respectievelijke verkiezingsthema's bestaat onder de Groen!-verantwoordelijken grote eensgezindheid. Ze zijn het in hoge mate eens over het belang van ruimtelijke ordening, taalgebruik, leefmilieu, ontwikkelings-samenwerking, participatie en inspraak, verkeersveiligheid en mobiliteit. Enkel over het belang van de verkiezingsthema's godsdienst en sport liggen de menin-

14. De gevonden waarde voor Cramer's V bedraagt 0,307 met een bijhorende p-waarde van 0,303.

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

gen sterker uiteen dan dat in andere partijen het geval is. De afdelingen van Groen! hechten meer belang aan ruimtelijke ordening, leefmilieu, ontwikkelings-samenwerking, participatie en inspraak, verkeersveiligheid en mobiliteit dan de afdelingen van andere partijen. Minder dan andere partijen hechten de Groen!-afdelingen belang aan taalgebruik, belastingen, godsdienst, handel en economie, criminaliteit, werkgelegenheid en sport. Uit de analyse blijkt dat er weinig verschillen zijn tussen de Groen!-afdelingen naargelang van de omvang van de gemeente waarin ze actief zijn. Dit komt overeen met de hoge mate van eensgezindheid over het belang van de meeste thema's. Minder eensgezindheid is er over het belang van het thema sport: hier zien we wel duidelijke verschillen naargelang van de grootte van de gemeente. In de grotere gemeenten hechten Groen!-afdelingen hier (nog minder) belang aan. Het gebrek aan eensgezindheid over het aspect godsdienst kunnen we niet duiden op grond van de grootte van de gemeente.

De verantwoordelijken van lokale Groen!-afdelingen situeren hun eigen afdeling en de partij op nationaal vlak het meest uitgesproken links (telkens 2,0). Vooral over de situering van de lokale afdeling is er een hoge mate van eensgezindheid. Binnen geen enkele partij zien we daarover meer eensgezindheid. Net zoals bij de CD&V, is er ook bij Groen! een hoge correlatie tussen de situering van de eigen afdeling en van de partij op nationaal vlak (0,505). Gezien de hoge mate van eensgezindheid bij de vertegenwoordigers van Groen! is het weinig verrassend dat er geen noemenswaardige verschillen zijn in de links-rechtssituering van de partij naargelang van de grootte van de gemeenten.

Over de keuze van partijen waarmee Groen!-verantwoordelijken zich het meest en het minst verwant voelen, stellen we vast dat 65,3% van de Groen!-verantwoordelijken zich, zoals verwacht, het meest verwant voelt met de SP.a. 13,3% opteert voor de CD&V. In deze voorkeuren zien we duidelijke verschillen naargelang van de grootte van de gemeente: de voorkeur voor SP.a neemt toe naarmate de gemeente groter is. In de kleinste gemeenten (kleiner dan 23 zetels) opteert 38,9% van de Groen!-verantwoordelijken voor de SP.a. In de grootste gemeenten (27+) stijgt dit tot 81,8%. In de kleinste gemeenten opteert een derde voor de CD&V. De CD&V wordt door 43,9% van de Groen!-verantwoordelijken als partij naar voor geschoven die in tweede instantie inhoudelijk het sterkst overeen komt met het programma van Groen!. In de kleinere gemeenten is dit minder het geval (28,6%), maar daar stipte men vaker de CD&V aan op nummer één. In de kleinste gemeenten noemt men vaker de SP.a in tweede instantie. Globaal genomen stelt 81,3% van de Groen!-afdelingen opnieuw zoals verwacht dat de inhoudelijke overeenkomsten het geringst zijn met het Vlaams Belang. In de kleinste gemeenten is dit in "slechts" 47,6% van de gemeenten het geval en stelt men in 23,8% van de gemeenten dat de inhoudelijke verschillen het grootst zijn met de VLD. Over de vraag met welke partij Groen!-afdelingen in geen geval in een meerderheid stappen is er heel grote eensgezindheid: het Vlaams Belang. In 90,9% van de gevallen stelt men in geen geval in zee te gaan met het Vlaams Belang. Hier zijn geen verschillen naargelang van de grootte van de gemeenten.

Spreken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

Ook over diverse voorstellen m.b.t. de werking van de lokale democratie zijn de Groen!-afdelingen het onderling in hoge mate eens. Deze eensgezindheid is het grootst over het cumulverbod tussen het burgermeesterschap en een parlementair mandaat. Groen! is de grootste voorstander van dit cumulverbod. Dit verbod hanteert de partij ook binnen haar eigen organisatie. Groen! is ook de grootste voorstander van het invoeren van een verplichte rits en van de paritaire samenstelling van het schepencollege. Binnen Groen! zijn er over die punten geen noemenswaardige verschillen naargelang van de grootte van de gemeente.

4.3 SP.a

SP.a	
Eensgezindheid	Onenigheid
Belang van sociale zaken.	Belang van ontwikkelingssamenwerking. Gebruik van streefcijfers voor kandidaten van niet-Belgische afkomst, jongeren én ouderen. Houding tegenover invoeren verplichte rits, paritaire samenstelling college en verschillend geslacht burgemeester/OCMW-vrz. of eerste schepenen.

Bij de lokale SP.a-verantwoordelijken (N = 115) zijn er niet veel te vinden voor bindende quota. Over het gebruik van losse streefcijfers voor jongeren, ouderen en kandidaten van niet-Belgische afkomst daarentegen lopen de meningen nogal uiteen. Niettemin zien we dat globaal genomen veel afdelingen gebruik maken van dergelijke losse streefcijfers, net zoals de CD&V voor jongeren en ouderen en Groen! voor kandidaten van niet-Belgische origine. Hoewel de vertegenwoordigers uit de grotere gemeenten vaker gebruik maken van dergelijke streefcijfers zijn de verschillen in grootte van gemeenten op zich niet statistisch significant.

De groep van lokale SP.a-verantwoordelijken valt niet op door haar (on)eensgezindheid over het belang van verschillende verkiezingsthema's. Enige uitzonderingen hierop zijn de hoge eensgezindheid over het belang van sociale zaken enerzijds en het relatieve gebrek aan eensgezindheid over het belang van het thema ontwikkelingssamenwerking anderzijds. Wat vinden de SP.a-verantwoordelijken in vergelijking met andere partijen globaal genomen belangrijker? Bij het opstellen van het programma hechten ze veel belang aan sociale zaken, werkgelegenheid, vergrijzing en – net zoals hun collega's van Groen! – aan verkeersveiligheid en mobiliteit. Globaal genomen hechten ze minder belang aan handel en economie. Slechts m.b.t. het belang van drie thema's is er een significant verschil naargelang van de grootte van de gemeente: godsdienst, ontwikkelingssamenwerking en vergrijzing. Voor deze drie thema's geldt hetzelfde patroon: hoe groter de gemeente, hoe meer belang men er aan hecht.

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

De lokale SP.a-verantwoordelijken situeren hun eigen afdeling en de nationale partij duidelijk links op de klassieke links-rechtsschaal. Enkel de verantwoordelijken van Groen! situeren hun partij nog linkser. De lokale SP.a-verantwoordelijken situeren hun eigen afdeling (2,5) iets linkser dan de nationale partij (2,8). Ook hier stellen we een heel sterke correlatie vast tussen de situering van de eigen afdeling en van de partij op nationaal vlak (0,689). Tussen de SP.a-afdelingen zijn er geen noemenswaardige verschillen te vinden in de links-rechtssituering naargelang van de grootte van de gemeente waarin die afdelingen actief zijn.

Het ideologische profiel van een (lokale) partij(-afdeling) uit zich natuurlijk in veel meer dan in het belang dat men hecht aan verkiezingsthema's of in de links-rechtssituering. Op de vraag met welke partij de lokale SP.a-verantwoordelijken zich het meest inhoudelijk verwant voelen, antwoordt 31,5% CD&V, 27,9% Groen! en 18,9% VLD. Hier zien we duidelijke verschillen naargelang van de grootte van de gemeente. Zo opteren de SP.a-verantwoordelijken uit grotere gemeenten minder voor de CD&V (18,5%). Daarnaast zien we dat de voorkeur voor Groen! toeneemt naarmate de gemeente groter is (van 12,5% in de kleinste gemeenten tot 48,1% in de grootste gemeenten). In de kleinste gemeenten is er daarnaast een grotere voorkeur voor de VLD (27,1% tegenover 18,9% gemiddeld). De CD&V, VLD en Groen! worden ook vaak genoemd als partij die in tweede of derde instantie nauw aanleunt bij het eigen SP.a-programma. Uit de analyse blijken terzake geen noemenswaardige verschillen naargelang van de grootte van de gemeente. De lokale partijverantwoordelijken van de SP.a voelen zich het minst verwant met het Vlaams Belang (75,7%), de partij waarmee in geen geval een meerderheid wordt gevormd (94,6%).

Met betrekking tot verschillende voorstellen i.v.m. het versterken van de lokale democratie stellen we vast dat de SP.a-verantwoordelijken – zoals de CD&V-verantwoordelijken – zich minder kunnen vinden in de stelling dat het een goede zaak is dat de voorzitter van de gemeenteraad niet meer per definitie de burgemeester is. Daarnaast zien we meer dan in andere partijen interne onenigheid over voorstellen die betrekking hebben op de vertegenwoordiging van vrouwen (nl. de verplichte rits, paritaire samenstelling van het college alsook de burgemeester en voorzitter OCMW die van een ander geslacht zouden moeten zijn). Deze onenigheid komt echter niet overeen met verschillen naargelang van de grootte van de gemeente. Dat is wel het geval voor de heterogeniteit m.b.t. de stelling over het voorzitterschap van de raad: hoe kleiner de gemeente, hoe meer SP.a-verantwoordelijken vinden dat het een goede zaak is dat de voorzitter van de gemeenteraad niet per definitie de burgemeester is.

*Spreeken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?***4.4 N-VA****N-VA**

Eensgezindheid	Onenigheid
Belang van politiek met propere handen en werkgelegenheid. Gebruik van streefcijfers voor kandidaten van niet-Belgische afkomst, jongeren én ouderen. Houding tegenover pariteit in schepencollege.	Belang van leefmilieu. Links-rechtssituering van eigen afdeling en nationaal.

Meer dan bij de andere partijen zijn de N-VA-verantwoordelijken (N = 59) het onderling eens over het gebruik van losse streefcijfers voor de vertegenwoordiging van jongeren, ouderen en kandidaten van niet-Belgische afkomst op de lijst. Ze maken minder dan andere partijen gebruik van dergelijke streefcijfers. Er zijn terzake binnen de groep N-VA-verantwoordelijken geen verschillen vast te stellen naargelang van de grootte van de gemeenten.

Is er onderling verschil over de mate waarin ze belang hechten aan specifieke verkiezingsthema's? Ze zijn het in hoge mate eens over het belang van de thema's werkgelegenheid en politiek met propere handen, terwijl er relatief veel onenigheid is over het belang van het thema leefmilieu. Deze onenigheid kunnen we niet duiden door rekening te houden met de grootte van de gemeente. Uit de vergelijking met andere partijen blijkt dat de N-VA-vertegenwoordigers relatief veel belang hechten aan criminaliteit en taalgebruik. Hier blijken telkens duidelijke verschillen naargelang van de grootte van de gemeente te bestaan: hoe groter de gemeente waarin de N-VA-verantwoordelijken actief zijn, hoe meer belang ze aan deze thema's hechten. Dat geldt ook voor het belang dat N-VA-verantwoordelijken hechten aan het samenleven van verschillende culturen, handel en economie en vergrijzing. Daarentegen hechten de N-VA-ers uit de kleinere gemeente meer belang aan het thema ruimtelijke ordening.

De lokale verantwoordelijken van de N-VA situeren hun eigen afdeling en hun nationale partij duidelijk aan de rechterzijde. De eigen afdeling (6,5) staat gemiddeld iets minder rechts dan de nationale partij (6,8). Maar achter deze gemiddelden gaat een relatief hoge onenigheid schuil. Uit de analyse blijken immers relatief hoge standaardafwijkingen. Er is wel een grote overeenstemming tussen de situering van de eigen afdeling en die van de nationale partij (0,773): hoe linkser of rechtser men de eigen afdeling situeert, des te linkser resp. rechtser zal men ook de nationale partij situeren. De onenigheid over de links-rechtssituering van de partij kunnen we niet duiden door de grootte van de gemeente.

Op de vraag met welke partij de lokale NV-A-partijvoorzitters zich het meest inhoudelijk verwant voelen, antwoordt de overgrote meerderheid CD&V (84,5%). Bij de kleinste gemeenten is deze voorkeur voor de CD&V minder uitgesproken. Zes van de elf voorzitters uit deze gemeenten opteren voor CD&V, twee voor het Vlaams Belang. Verder zien we dat VLD, Vlaams Belang en SP.a worden ge-

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

noemd als partijen die in tweede instantie inhoudelijk verwant zijn met de eigen partij (resp. 37,7%, 22,6% en 17,0%). Met welke partijen voelen lokale N-VA-verantwoordelijken zich het minst verwant? Blijkbaar met de progressieve of linkse partijen: Groen! scoort hier 35,8% en 30,2% van de lokale N-VA-voorzitters kiest voor SP.a. "Slechts" 17% of 9 N-VA-verantwoordelijken vermelden het Vlaams Belang. Een meerderheid stelt wel geen bestuursmeerderheid te willen vormen met het Vlaams Belang (56,1%). Hier kunnen, temeer wegens het beperkt aantal waarnemingen, geen noemenswaardige verschillen naargelang de grootte van de gemeente vastgesteld worden.

Globaal genomen is er bij de N-VA-verantwoordelijken een grote eensgezindheid over de pariteit in de samenstelling van het college van Burgemeester en Schepenen. Deze lokale N-VA-politici zijn het niet eens met dat voorstel. Wel vinden ze het een goede zaak dat de voorzitter van de gemeenteraad de burgemeester moet zijn. Uit de analyse blijken echter geen noemenswaardige verschillen in deze opvatting naargelang van de grootte van de gemeente.

4.5 Spirit

Spirit

Eensgezindheid	Onenigheid
Belang van het samenleven van verschillende culturen.	Belang van ruimtelijke ordening, criminaliteit en politiek met propere handen.
Houding tegenover ontdubbelen voorzitterschap gemeenteraad en burgermeesterschap.	Houding tegenover verschillend geslacht burgemeester/OCMW-vz of eerste schepenen.

Van deze kleinere partij telt de steekproef relatief gezien weinig partijvoorzitters (N = 43). Dat maakt dat de opsplitsing van deze groep lokale Spirit-verantwoordelijken naar o.a. de grootte van de gemeente met heel veel nuance en voorzichtigheid gepaard moet gaan. De verschillen naar grootte van de gemeente zijn echter verwaarloosbaar.

Wat het gebruik van quota en streefcijfers betreft, levert de analyse weinig opmerkelijke vaststellingen op. De cijfers leren wel dat de Spirit-vertegenwoordigers minder dan gemiddeld opteren voor streefcijfers voor ouderen (26% tegenover 33% gemiddeld).

Ook over het belang dat lokale Spirit-verantwoordelijken hechten aan de verschillende thema's bij het opstellen van het verkiezingsprogramma blijkt een grote eensgezindheid te bestaan, zeker wat betreft het samenleven van verschillende culturen. De meningen binnen de groep Spirit-vertegenwoordigers zijn meer verdeeld over het belang van ruimtelijke ordening, criminaliteit en politiek met propere handen. Aan welke facetten hechten de vertegenwoordigers van Spirit meer of minder belang in vergelijking met de vertegenwoordigers van andere partijen? Ze hechten meer belang aan de thema's cultuur en het samenleven van verschil-

Spreken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

lende culturen, minder aan ruimtelijke ordening, handel en economie, verkeersveiligheid, mobiliteit en vergrijzing.

De verantwoordelijken van Spirit situeren hun afdeling (2,9) en de nationale partij (2,9) duidelijk aan de linkerzijde. Er is een sterke samenhang tussen de links-rechtssituering van de eigen afdeling en de nationale koepel (0,805).

Met welke partij voelen de lokale Spirit-verantwoordelijken zich het meest of minst inhoudelijk verwant? De overgrote meerderheid van deze groep vindt dat de SP.a inhoudelijk het nauwst aanleunt bij hun partij (76,2%). Deze liefde bleek niet meteen wederzijds te zijn (slechts 13,5% van de SP.a-verantwoordelijken stelden dat Spirit het meest aanleunt bij hun gedachtegoed).¹⁵ Daarnaast wordt Groen! door 58,5% van de Spirit-verantwoordelijken op de tweede plaats gezet. Het minst verwant voelen de Spiritisten zich met het Vlaams Belang (85,0%). 97,5% van deze groep wil in geen geval met het Vlaams Belang in zee gaan om een meerderheid te vormen.

Globaal gezien is er bij de Spirit-verantwoordelijken weinig eensgezindheid over de stelling dat de burgemeester en de voorzitter van het OCMW/de eerste schepen niet van hetzelfde geslacht mogen zijn. Over de vraag of het een goede zaak is dat de voorzitter van de gemeenteraad niet langer de burgemeester moet zijn, is er wel eensgezindheid, nl. algemene instemming.

4.6 VLD

VLD

Eensgezindheid	Onenigheid
Belang van belastingen, handel en economie en criminaliteit. Houding tegenover invoeren verplichte rits, paritaire samenstelling college en verschillend geslacht burgemeester/OCMW-vz of eerste schepen.	Belang van cultuur, sociale zaken, het samenleven van verschillende culturen, godsdienst, leefmilieu, ontwikkelingssamenwerking, verkeersveiligheid, mobiliteit en de steun aan het lokaal verenigingsleven. Links-rechtssituering van eigen afdeling en nationaal. Houding tegenover ontubbelen voorzitterschap gemeenteraad en burgermeesterschap en cumulverbod.

Binnen de groep van lokale VLD-verantwoordelijken (N = 102) zijn er geen opvallende scores – noch wat betreft interne (on)eensgezindheid, noch wat het gebruik ervan betreft – te noteren m.b.t. de stellingen over het hanteren van quota's of streefcijfers. Wel blijken er significante verschillen te bestaan naargelang van de grootte van de gemeenten m.b.t. het gebruik van losse streefcijfers voor de vertegenwoordiging van kandidaten van niet-Belgische afkomst. In de gemeenten met 23 of 25 raadsleden maken de VLD-afdelingen het minst gebruik van derge-

15. Zoals gesteld moeten we deze resultaten nuanceren wegens het beperkt aantal Spirit-afdelingen dat aan dit onderzoek meewerkte.

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

lijke streefcijfers (9%), terwijl in de grootste gemeenten (+27 raadsleden) ze er het vaakst mee werken (35%).

Tussen de VLD-afdelingen bestaat er een grote eensgezindheid over het belang van het thema criminaliteit. Bij de VLD-vertegenwoordigers zijn er wel meer onderlinge verschillen dan in andere partijen over het belang van heel wat andere verkiezingsthema's. Dit is het geval voor sociale zaken, godsdienst, leefmilieu, participatie en inspraak, werkgelegenheid, verkeersveiligheid en mobiliteit. Over het belang van deze thema's liggen de meningen uiteen. De lokale VLD-verantwoordelijken hechten veel belang aan belastingen, handel/economie en criminaliteit. Minder belangrijk dan andere partijen vinden ze cultuur, sociale zaken, het samenleven van verschillende culturen, godsdienst, leefmilieu, ontwikkelingssamenwerking, verkeersveiligheid, mobiliteit en de steun aan het lokaal verenigingsleven. Is de onenigheid binnen de VLD toe te schrijven aan de verschillen in de grootte van de gemeente? Neen, uit de analyse blijkt dat er in geen enkel geval significante verschillen te vinden zijn in het belang dat VLD-verantwoordelijken aan verkiezingsthema's hechten naargelang van de grootte van de gemeente.

De VLD-verantwoordelijken situeren hun afdeling rechts van het centrum (6,3), hun nationale partij situeren ze minder rechts (5,8). De 'basis' ziet 'Brussel' m.a.w. als iets linkser dan de eigen afdeling. In vergelijking met de andere partijen levert de analyse een vrij zwakke correlatie op tussen de situering van de eigen afdeling en die van de nationale partij (0,280). Een meer linkse of rechtse situering van de eigen afdeling hangt m.a.w. niet sterk samen met een meer linkse of rechtse situering van de nationale partij. Voorts zijn er geen significante verschillen in de links-rechtssituering van de eigen afdelingen naargelang van de grootte van de gemeente.

Opmerkelijk is wel dat die significante verschillen er wel zijn als het gaat om de situering van de nationale partij. De VLD-verantwoordelijken in kleinere gemeenten situeren de nationale partij dichter bij het centrum situeren (5,4) dan lokale VLD-voorzitters uit gemeenten met 23 of 25 raadsleden (6,36). Bij de verantwoordelijken uit de categorie 27-35 raadsleden bedraagt dit gemiddelde 5,6; in de grootste gemeenten (+37 raadsleden) 6,1 (in +27 is dat 5,7).

Op de vraag met welke partij de lokale VLD-voorzitters zich het meest inhoudelijk verwant voelen, antwoordt de relatieve meerderheid CD&V (60,2%). Daarnaast verkiest 17,2% SP.a. In de grootste gemeenten (+27 raadsleden) is de voorkeur voor de CD&V groter (77,4%), terwijl in de gemeenten met 23 of 25 raadsleden de SP.a vaker wordt genoemd (22,6%). Ook de partijen die in tweede instantie worden vernoemd zijn SP.a en CD&V (resp. door 41,7% en 22,6%). De partij waarmee de lokale VLD-verantwoordelijken zich het minst verwant voelen is het Vlaams Belang (46,7%), gevolgd door Groen! (22,8%) en SP.a (16,3%). Van alle lokale VLD-verantwoordelijken wil 75,3% in geen geval met het Vlaams Belang een meerderheid vormen. Daarnaast antwoordt resp. 8,6% en 6,2% dat niet met Groen! of CD&V te willen doen. In de kleinere gemeenten wordt het Vlaams

Spreken lokale afdelingen van Vlaamse partijen uit één mond?

Belang door de VLD-voorzitters minder vaak genoemd (59,3%), terwijl deze partij het vaakst wordt genoemd in de gemeenten met 23 of 25 raadsleden (93,1%).

Bij de lokale VLD'ers liggen de meningen over verschillende maatregelen ter versterking van de lokale democratie nogal uiteen. Dat geldt voor de vraag of het een goede zaak is dat de voorzitter van de gemeenteraad niet meer per definitie de burgemeester is. Ook over de cumul liggen de meningen uiteen. Daartegenover staat – in tegenstelling tot de SP.a – dat er bij de VLD-vertegenwoordigers wel eensgezindheid is over maatregelen die betrekking hebben op de vertegenwoordiging van vrouwen (nl. de verplichte rits, paritaire samenstelling van het college alsook de burgemeester en voorzitter OCMW die van een ander geslacht zouden moeten zijn). De lokale VLD'ers zijn het met deze voorstellen niet eens. Zoals de vertegenwoordigers van de CD&V zijn ook deze van de VLD niet te vinden voor de onverenigbaarheid van het mandaat van burgemeester met een parlementair mandaat. Belangrijker echter is dat we voor geen enkele van deze stellingen noemenswaardige verschillen kunnen vaststellen naargelang van de grootte van de gemeente.

5. Conclusie

Aan het nationale belang van de gemeenteraadsverkiezingen wordt niet getwijfeld. Er wordt zelfs beweerd dat de nationalisering van de gemeenteraadsverkiezingen voortdurend is toegenomen. Nationale partijen en kopstukken zouden o.a. met hun programmapunten het lokale erf inkleuren. Ons onderzoek moet in de context van de nog niet afgeronde discussie naar de mate van nationalisering geplaatst worden. Om de verhouding lokale – nationale politiek af te wegen, staan diverse meetinstrumenten ter beschikken (partijstructuren, verschillen tussen verkiezingsuitslagen, ...) waarvan we er twee gebruikten.

In de eerste plaats gingen we na in welke mate provinciale en arrondissementele bestuursorganen invloed proberen uit te oefenen op de vorming van lokale bestuursmeerderheden. Volgens de lokale partijverantwoordelijken valt dit best mee. Ze stellen immers globaal genomen dat er op dit vlak van lokale autonomie kan gesproken worden en dat er nauwelijks sprake is van inmenging van bovenaf.

Daarnaast gingen we heel uitgebreid in op de vraag of de lokale afdelingen van Vlaamse partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006 uit één mond spraken. Of ze m.a.w. met betrekking tot hun programmapunten uniform optraden. Ons onderzoek toont aan dat, alvast m.b.t. de vragen die we selecteerden, de lokale afdelingen van een nationale partij in belangrijke mate uit één mond spreken. Onze analyse geeft niet aan dat er sprake is van een grote verscheidenheid van opvattingen tussen afdelingen binnen eenzelfde nationale partij

Deel II. Hoe lokaal zijn de gemeenteraadsverkiezingen?

over een aantal beleidsinhoudelijke kwesties. Hiermee is de discussie over de nationalisering van de lokale verkiezingen uiteraard niet beslecht.

Deze bijdrage leert wel dat, globaal genomen, de grootte van de gemeente zelden kan ingeroepen worden in het duiden van de relatieve oneensgezindheid binnen de politieke families. Die eensgezindheid is het grootst bij de Groen!-verantwoordelijken, het kleinst bij de liberale familie. Het zijn meteen ook de twee partijen waarvan de lokale verantwoordelijken de invloed van bovenlokale bestuursniveaus het kleinst inschatten in vergelijking met de verantwoordelijken van andere partijen.